

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 7)

december 2020

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára. Za cenné rady a technickú podporu ďakujú Ondrejovi Buchelovi, Marekovi Hlaváčovi a Barbare Vojtechovej z ISP.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí siedmu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy siedmej aktualizácie komentára je vyhlásený núdzový stav na území Slovenska s trvaním 90 dní od 1. októbra 2020. Stále trvá aj mimoriadny stav a opatrenia „Prvej pomoci“ boli predĺžené do marca 2021 v podobe „Prvej pomoci +“, ktorá poskytuje vyššiu finančnú pomoc spolu s rozšírením okruhu žiadateľov s platnosťou od októbra 2020.²

Podľa dát dostupných k 30. novembru 2020 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou približne 133 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške viac ako 658 miliónov eur. Uvedenou sumou sa podporí viac ako štvrtina pracovných miest v ekonomike.³ Cez „Prvú pomoc“ bolo za obdobie marec až júl 2020 podporených približne 1,8 milióna mesačných pracovných miest („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO). Za august dosiahol počet podporených pracovníkov takmer 200 tisíc a za september niečo viac než 165 tisíc. Dostupné čísla za október naznačujú pomalšie čerpanie pomoci pri prechode na „Prvú pomoc +“. K 30. novembru sa zatiaľ podporilo viac ako 15 tisíc zamestnancov a SZČO. Celková uhradená suma za obdobie marec až júl 2020 predstavovala takmer 550 miliónov eur. Za august bolo vyplatených 56,4 milióna eur, za september 45 miliónov eur a za október doteraz uhradená suma dosahuje necelých 7 miliónov eur.⁴

Nástroje „Prvej pomoci“ stále využívajú najintenzívnejšie mikropodniky a veľké podniky. Ich podiel na čerpanej sume sa v jednotlivých mesiacoch do septembra pohyboval v rozmedzí 60 až 65 %. Predbežné hodnoty za október ukazujú zvýšenie tohto podielu na takmer tri štvrtiny, ale tieto údaje budú podliehať korekcii kvôli predĺženiu dátumu na zaslanie žiadosti o čerpanie pomoci až do konca januára 2021. Z tohto dôvodu dáta o čerpaní pomoci za október dostupné k 30. novembru nemožno považovať za spoľahlivý odhad celkovej podpory za tento mesiac. Porovnanie podielu na čerpanej pomoci s podielom na sume hrubých miezd v súkromnom sektore za tretí štvrtrok 2020 ukazuje, že ani jedna z veľkostných kategórií zamestnávateľov nie je výrazne nad- alebo podprezentovaná pri čerpaní „Prvej pomoci“.

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 30. novembru 2020. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v októbri alebo novembri 2020 uvedeným v texte. Vzhľadom na predĺženie pomoci až do konca marca 2021 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu druhého kvartálu roka 2021.

² Návrh na zmenu podmienok „Prvej pomoci“ a predĺženie obdobia realizácie do marca 2021 bol predložený na rokovanie vlády a schválený 28. októbra 2020 (materiál č. UV-23088/2020). Bližšie informácie sú dostupné na webstránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2020).

³ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec až október 2020; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Údaje za október môžu podliehať najväčším zmenám, nakoľko pomoc za tento mesiac je možné žiadať až do 31. januára 2021.

⁴ Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 30. novembru 2020 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

Pomoc naďalej prúdi prevažne do priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu a stavebníctva, čo potvrdzujú aj predbežné údaje za október. Podiel týchto odvetví na celkovej vyplatenej sume presahuje 60 %, podobne ako v predchádzajúcich mesiacoch. Spomedzi opatrení predstavovalo opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnancov viac ako polovicu celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace od mája do septembra 2020. Neúplné údaje za október ukazujú vyšší podiel opatrenia 2 (47 %) na celkovej sume vyplatenej za tento mesiac do 30. novembra, kým podiel opatrenia 3B nedosahuje ani 44 %. Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto mala v posledných mesiacoch mierne klesajúci trend a v septembri dosiahla 273 eur. Navýšenie príspevkov v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ sa prejavuje už v čiastkových dátach za október, kde bolo na jedného pracovníka v priemere vyplatených pomoc vo výške takmer 460 eur.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Výrazný nárast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne je viditeľný najmä v prípade dávky ošetrovnej. Za obdobie marec až november 2020 bolo v porovnaní s rovnakým obdobím predošlého roka vyplatených o 401 841 dávok viac. Medziročný nárast výdavkov dosiahol viac ako 133,6 miliónov eur.

Úvod

Tento dokument je v poradí siedmou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁵ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od 1. októbra nahradila „Prvú pomoc“ nový rámec „**Prvá pomoc +**“, ktorá priamo nadväzuje na svoju predchodkyňu, ale zároveň aj zvyšuje rozsah pomoci a rozširuje okruh oprávnených osôb.

Vzhľadom na nedávne ukončenie prijímania podkladov na výplatu pomoci za september 2020 opäť prinášame novú aktualizáciu komentára zverejneného ku koncu mája 2020. Okrem aktualizácie údajov za marec až september 2020 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za október 2020.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: nové údaje potvrdzujú letný útlm v čerpaní

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopad koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ cez šesť rôznych opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia platné do konca marca 2021, pričom za obdobie október 2020 až marec 2021 dôjde aj k zvýšeniu maximálnych čerpatelných súm a uvoľneniu niektorých podmienok pre žiadateľov (bližšie pozri MPSVR SR (2020), Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020)). Súčasná štruktúra „Prvej pomoci +“ zabezpečí, že záchranná sieť bude poskytovať štedrejšiu výšku pomoci pre väčšiu skupinu obyvateľov zasiahnutých pandémiou. Pri opatreniach 1 a 3A dochádza k úprave výšky príspevku, ktorý sa bude odvíjať od celkovej ceny práce namiesto hrubej mzdy. Zároveň sa pri opatrení 3A zvýšila aj maximálna výška pomoci z 880 € na 1100 €. Pri opatreniach 2 a 3B dochádza k nárastu paušálneho príspevku u všetkých kategórií o 50 %. Pri opatrení 4, ktoré zmiernuje negatívne dopady na SZČO a jednoosobové s.r.o., ktoré nemajú iný príjem sa paušálny príspevok zvyšuje o 50 %, na 315 € mesačne (Tabuľka 1)

Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ a „Prvej pomoci +“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach platné za obdobie marec-september 2020 sú k dispozícii v predošlej publikácii Inštitútu sociálnej politiky na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a).⁶ Tabuľka 1 poskytuje krátke zhrnutie štruktúry opatrení „Prvej pomoci +“

⁵ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticky-komentare/index.html

⁶ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval

platnej za obdobie začínajúce októbrom 2020, vrátane hlavných zmien oproti pravidlám platným do 30. septembra 2020.

Tabuľka 1 Prehľad opatrení „Prvá pomoc“^{a, c}

OP	Charakteristika opatrenia	Oprávnený žiadateľ [Cieľová skupina, ak je iná ako žiadateľ ¹]	Výška pomoci	Hlavné zmeny
1	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená úradným rozhodnutím: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 2.9.2020 [zamestnanci prijatí najneskôr 2.9.2020]	80 % CCP zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)	rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli po 1.2. 2020; možnosť čerpať pomoc aj na odvody zamestnávateľa (prechod z hrubej mzdy na CCP)
2	odstupňovaný finančný príspevok v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	nemocensky a dôchodkovo poistené SZČO, ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 2.9.2020, vrátane SZČO so súbehom pracovného pomeru; oprávnené sú aj SZČO, na ktoré sa vzťahujú odvodové prázdniny	pokles tržieb: príspevok za mesiac 20 % – 39,99 %: 270 € 40 % – 59,99 %: 450 € 60 % – 79,99 %: 630 € 80 % a viac: 810 € príjem z pracovného pomeru vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 50 % v každej z kategórií podľa poklesu tržieb; rozšírený okruh oprávnených SZČO aj na osoby s pracovným pomerom a SZČO, ktoré začali vykonávať činnosť po 1.2.2020
3A	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená ekonomickým poklesom: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 2.9.2020 [zamestnanci prijatí najneskôr 2.9.2020]	80 % CCP zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)	rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli po 1.2. 2020; zvýšený limit z 880 € na 1100 € na zamestnanca a na mesiac; možnosť čerpať pomoc aj na odvody zamestnávateľa (prechod z hrubej mzdy na CCP)
3B	odstupňovaný finančný príspevok na zamestnancov v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 2.9.2020 [zamestnanci prijatí najneskôr 2.9.2020]	pokles tržieb: príspevok na zamestnanca a na mesiac 20 % – 39,99 %: 270 € 40 % – 59,99 %: 450 € 60 % – 79,99 %: 630 € 80 % a viac: 810 €	nárast finančného príspevku o 50 % v každej z kategórií podľa poklesu tržieb; rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli po 1.2. 2020
4A	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	SZČO bez iných príjmov a bez sociálneho poistenia (príjem z pracovného pomeru a dohôd sa pripúšťa), ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 2.9.2020.	315 € za mesiac; príjem dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 50 %; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov aj na osoby s niektorými typmi iných príjmov, ako aj osoby, ktoré začali činnosť po 1.2.2020
4B	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	jednoosobová s.r.o., ktorá vznikla najneskôr 2.9.2020 a spĺňa podmienky minimálneho obratu a maximálneho zisku pred zdanením	315 € za mesiac; príjem konateľa dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 50 %; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov aj na osoby s niektorými typmi iných príjmov, ako aj osoby, ktoré začali činnosť po 1.2.2020

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020); Pozn.:^aDetailný opis všetkých podmienok opatrení projektu „Prvá pomoc“ je k dispozícii v oznámení Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020); ^bprekážka na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 Zákonníka práce; ^cpoužitie skratky: CCP=celková cena práce, OP=opatrenie, SZČO=samostatne zárobkovo činná osoba, VS=sektor verejnej správy.

úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

Tabuľka 2 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 30. novembru 2020, osobitne za marec až október 2020. Údaje za mesiace marec až september 2020 dostupné k 30. novembru 2020 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľa a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 30. novembra 2020. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za október 2020 naďalej otvorená, a to až do 31. januára 2021. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za október 2020 sa budú meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

Tabuľka 2 Čerpanie finančných príspevkov za marec až september 2020 z projektu „Prvá pomoc“, stav k 30. novembru 2020^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020					
1	13 693	65 590	18 720 803,04 €	285,42 €	
2	39 554 ^b	39 554	9 914 656,07 €	250,66 €	
3A	2 647	68 195	18 368 050,08 €	269,35 €	
3B	12 584	186 126	34 772 579,06 €	186,82 €	
4A	10 575 ^b	10 575	1 111 920,00 €	105,15 €	
4B	967 ^b	967	101 640,00 €	105,11 €	
Spolu	80 020	371 007	82 989 648,25 €	223,69 €	83 077 684,24 €
apríl 2020					
1	11 253	56 531	28 019 643,55 €	495,65 €	
2	47 451 ^b	47 451	22 350 553,26 €	471,02 €	
3A	4 545	103 296	44 085 406,91 €	426,79 €	
3B	17 815	245 546	79 652 729,64 €	324,39 €	
4A	12 265 ^b	12 265	2 579 025,00 €	210,28 €	
4B	1 127 ^b	1 127	236 985,00 €	210,28 €	
Spolu	94 456	466 216	176 924 343,36 €	379,49 €	176 992 204,96 €
máj 2020					
1	4 047	24 833	10 341 474,28 €	416,44 €	
2	41 421 ^b	41 421	18 555 361,85 €	447,97 €	
3A	4 474	109 514	41 447 590,95 €	378,47 €	
3B	17 583	273 859	73 577 122,97 €	268,67 €	
4A	8 648 ^b	8 648	1 816 500,00 €	210,05 €	
4B	966 ^b	966	202 815,00 €	209,95 €	
Spolu	77 139	459 241	145 940 865,05 €	317,79 €	146 018 098,67 €
jún 2020					
1	350	1 892	770 344,63 €	407,16 €	
2	29 931 ^b	29 931	13 080 694,17 €	437,03 €	
3A	3 240	79 530	24 666 312,32 €	310,15 €	
3B	12 191	159 633	40 864 479,80 €	255,99 €	
4A	5 971 ^b	5 971	1 254 570,00 €	210,11 €	
4B	680 ^b	680	142 800,00 €	210,00 €	
Spolu	52 363	277 637	80 779 200,92 €	290,95 €	80 810 138,30 €
júl 2020					
1	79	474	292 478,71 €	617,04 €	
2	23 804 ^b	23 804	10 419 961,98 €	437,74 €	
3A	2 694	73 858	20 100 661,80 €	272,15 €	
3B	9 720	121 686	31 385 823,86 €	257,92 €	
4A	4 850 ^b	4 850	1 018 080,00 €	209,91 €	
4B	557 ^b	557	116 550,00 €	209,25 €	
Spolu	41 704	225 229	63 333 556,35 €	281,20 €	63 337 615,63 €
august 2020					
1	53	135	61 527,75 €	455,76 €	
2	22 590 ^b	22 590	9 875 520,00 €	437,16 €	
3A	2 521	52 683	14 402 867,97 €	273,39 €	
3B	10 120	119 524	30 997 102,29 €	259,34 €	
4A	4 379 ^b	4 379	919 590,00 €	210,00 €	
4B	520 ^b	520	108 990,00 €	209,60 €	
Spolu	40 183	199 831	56 365 598,01 €	282,07 €	56 375 926,01 €

september 2020

1	46	145	55 235,13 €	380,93 €	
2	23 732 ^b	23 732	10 208 336,45 €	430,15 €	
3A	2 337	40 361	9 598 205,23 €	237,81 €	
3B	9 022	95 869	24 099 424,48 €	251,38 €	
4A	4 515 ^b	4 515	947 520,00 €	209,86 €	
4B	551 ^b	551	115 710,00 €	210,00 €	
Spolu	40 203	165 173	45 024 431,29 €	272,59 €	45 035 084,52 €

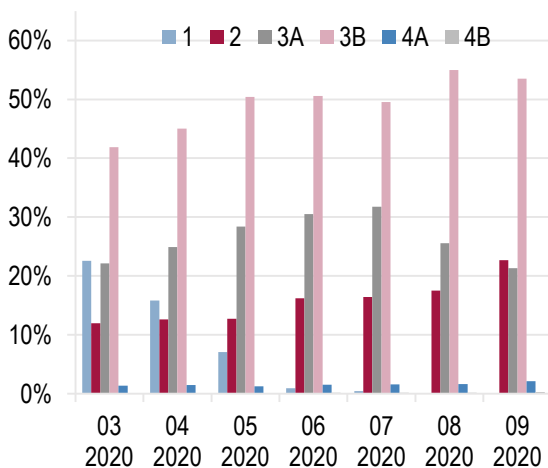
október 2020

1	22	96	42 522,37 €	442,94 €	
2	5 093 ^b	5 093	3 297 229,98 €	647,40 €	
3A	149	1 344	395 907,07 €	294,57 €	
3B	518	8 001	3 036 928,21 €	379,57 €	
4A	545 ^b	545	166 644,87 €	305,77 €	
4B	35 ^b	35	10 705,43 €	305,87 €	
Spolu	6 362	15 114	6 949 937,93 €	459,83 €	6 950 706,80 €

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^a Dáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu späťne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^b Údaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stípec 3).

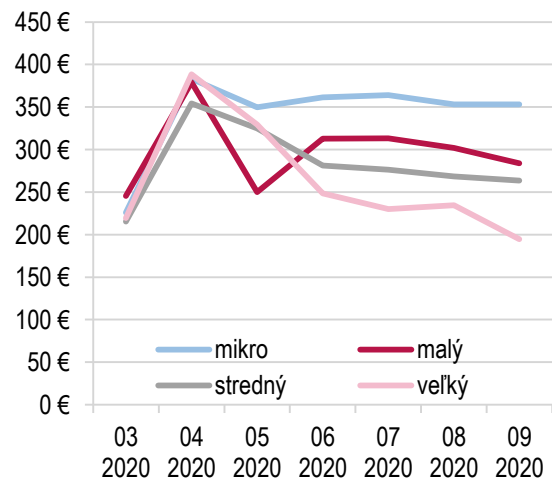
Absolútna výška čerpania kulminovala v apríli a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesá. Tento trend podľa aktuálnych dát sledujeme aj v októbri. Výška čerpania za posledný mesiac je však do značnej miery ovplyvnená predĺžením obdobia možnosti žiadania o pomoc až do konca januára 2021. Zároveň zmena v štruktúre „Prvej pomoci“ zásadným spôsobom ovplyvní výšku pomoci vyplácanú prostredníctvom jednotlivých opatrení. Na základe oboch faktorov usudzujeme, že uhrádzaná suma za mesiac október porastie. Podľa údajov dostupných k 30. novembru 2020 dosiahlo čerpanie pomoci za september viac ako 45 miliónov eur, čo predstavuje medzimesačný pokles oproti augustu 2020 o viac ako 20 % . Pokles vo výške poskytnutej pomoci zaznamenali opatrenia 1, 3A a 3B, zatiaľ čo opatrenia 2, 4A a 4B v absolútnom vyjadrení mierne vzrástli. Najväčšie medzimesačné zmeny sa týkali opatrení 3A a 3B, ktoré klesli o 4,8 milióna eur (33,4 %) respektíve o 6,9 milióna eur (22,3 %).

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho podľa kategórie veľkosti podniku

Zdroj: ÚPSVaR.

Najväčšiu časť vyplatenej sumy tvorí stabilne opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohybuje okolo polovice celkovej vyplatenej sumy (Graf 1). V marci predstavovali opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej sumy podpory, ale ich využívanie v nasledujúcich mesiacoch bolo odlišné. Podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia, postupne klesal až na úroveň okolo desatiny percenta. Podiel opatrenia 3A až do júla narastal na takmer

32 %, ale v auguste začal taktiež klesať až na septembrových 21 %. Postupný nárast pozorujeme pri opatrení 2, ktorého podiel medzi marcom a septembrom vzrástol z necelých 12 % na bezmála 23 % celkovej vyplatenej sumy. Predbežné údaje za október ukazujú možnú zmenu v štruktúre, keď viac ako 47 % sumy vyplatenej do 30. novembra bolo cez opatrenie 2 a podiel opatrenia 3B klesol pod 44 %.⁷

Od mája pokračuje pokles počtu podporených zamestnancov a SZČO v jednotlivých mesiacoch, podobne ako pokles čerpanej sumy. Od júna sa priemerná podpora na pracujúceho zastabilizovala na hodnotách v rozmedzí 280 až 290 €. Predbežné údaje za október naznačujú medzimesačný nárast priemernej podpory na pracujúceho z 272,6 € na 459,8 €, pričom nárast je zatiaľ najmenší pri veľkých podnikoch (Graf 2).

Box 1 Kumulatívne údaje za marec až október 2020

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 1. decembru 2020 vyplatených **658 338 134,89 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetkých osem mesiacov od marca do októbra 2020 predstavovala k rovnakému dátumu 658 625 984,99 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 133 259. Je však potrebné zdôrazniť, že k 30. novembru 2020 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec až september 2020. V prípade októbra preto očakávame výraznú zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí a výkazov úradmi práce. Zmeny možno očakávať aj v prípade údajov za september, nakoľko zber podkladov potrebných k výplате pomoci za tento mesiac sa skončil 30. novembra 2020.

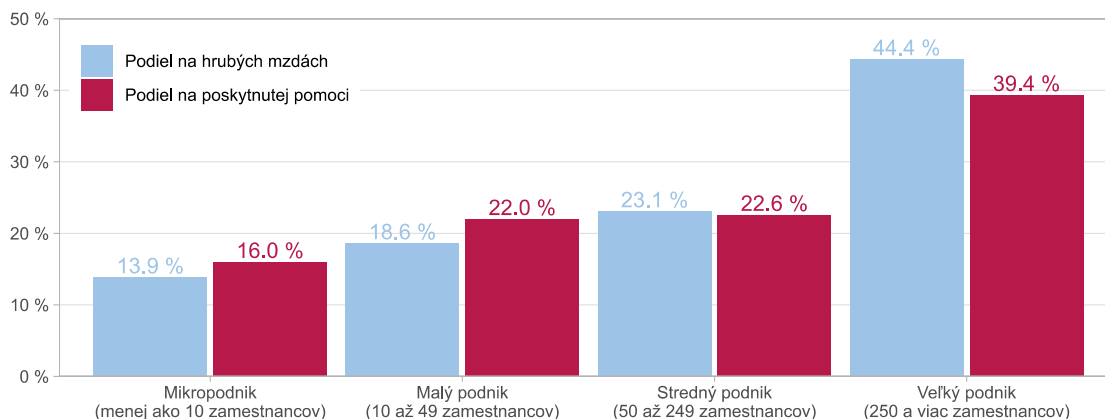
Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 30. novembru 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.⁸ Podiel mikropodnikov na celkovej mesačnej sume pomoci postupne medzi májom a septembrom vzrástol z 24,2 % na 38,8 %. Podiel malých podnikov tiež vzrástol z 15,7 % na 20 % a podiel stredných podnikov sa pohyboval stabilne okolo 18 %. Naopak, podiel veľkých podnikov na čerpanej sume klesol v rovnakom období zo 41,7 % na 23,0 %. Čiastkové údaje za október naznačujú ďalší rast podielu mikropodnikov, kým podiely ostatných veľkostných kategórií klesá. Medzi mikropodnikmi prevažuje čerpanie pomoci cez opatrenie 2, ktoré tvorí viac ako polovicu celkovej sumy vyplatenej v jednotlivých mesiacoch. Pri malých a stredných podnikoch dominuje opatrenie 3B, cez ktoré čerpajú okolo 80 % celkovej sumy. Veľké podniky využívajú takmer výlučne opatrenia 3A a 3B, pričom v posledných mesiacoch mierne prevyšuje čerpanie cez opatrenie 3B. Aj keď existujú nemalé rozdiely v absolútnej sume čerpania „Prvej pomoci“ medzi firmami spadajúcimi do jednotlivých veľkostných kategórií podľa počtu zamestnancov, ich podiely na vyčerpanej „Prvej pomoci“ sú v súlade s podielmi na celkových hrubých mzdách. Podiely mikropodnikov a malých podnikov na čerpanej pomoci za tretí kvartál 2020 mierne prevyšujú ich podiely na vyplatených mzdách, zatiaľ čo v prípade veľkých podnikov je situácia opačná (Graf 3).

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 30. novembru 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sekcie NACE). Najväčší podiel tak na čerpanej sume, ako aj na počte podporených pracujúcich má, priemyselná výroba (NACE sekcia C). Podiel tohto odvetvia na celkovej čerpanej sume medzi májom a septembrom klesol zo 47 % na 37 %. Podiel veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G) medzi májom a júnom klesol z 12,6 % na 10,9 %, ale odvtedy rástol až na septembrových 14,4 %. Postupný rast vidno aj na podiele celovej sumy prúdiacej do stavebníctva (NACE sekcia F), ktorý medzi májom a septembrom narástol z 5,8 % na 10,8 %. Predbežné údaje za október naznačujú pokračovanie týchto trendov a nárast je pozorovateľný aj v ubytovaní a stravovaní, kam počas augusta šlo len 4,4 % vyplatenej sumy, v septembri to bolo 7,2 % a z doteraz vyplatenej sumy za október to je 10,7 %.

⁷ Vzhľadom na predĺženie možnosti žiadania pomoci za október do 31. januára 2021 však v októbrových údajoch ešte možno očakávať podstatné zmeny.

⁸ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

Graf 3 Podiel súkromných zamestnávateľov rôznej veľkosti na mzdách a na čerpaní pomoci z opatrení 1, 3A a 3B

Zdroj: Vlastný prepočet podľa dát ÚPSVaR a Sociálnej poisťovne. Pozn.: Uvedené dáta pokrývajú zamestnávateľov mimo sektora verejnej správy (podľa zoznamu subjektov sektora verejnej správy zverejneného ŠÚSR za október 2020); dáta o hrubých mzdách vychádzajú z vymeriavacích základov zamestnaneckých poisťných vzťahov uvedených v databáze Sociálnej poisťovne za 3. kvartál 2020; veľkosť firiem bola určená z priemerného mesačného počtu zamestnancov danej firmy v databáze Sociálnej poisťovne za 3. kvartál 2020; použité dáta o „Prvej pomoci“ sú aktuálne k 30. novembru 2020.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Z hľadiska kategórie veľkosti podniku klesá priemerná pomoc na jedno podporené pracovné miesto s rastúcim počtom zamestnancov v rámci každého mesiaca od júna a takéto usporiadanie pozorujeme aj v čiastkových údajoch za október. V septembri bola priemerná podpora na pracovníka mikropodniku 353,2 eur, kým vo veľkých podnikoch to bolo len 194,6 eur. Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najvyššia pomoc na jedno pracovné miesto prúdila v septembri do organizácií pôsobiacich v sektoroch stavebníctva (NACE sekcia F – 363,6 eur) a finančných a poisťovacích služieb (NACE sekcia K – 360,9 eur) a najnižšia do odvetví dodávky vody a odstraňovania odpadu (NACE sekcia E – 222,5 eur) a zdravotníctva a sociálnej pomoci (NACE sekcia Q – 228,1 eur).⁹

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlasenie núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 30. novembru 2020 trvala výplata pomoci v priemere menej ako 5 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po úhradu sumy.¹⁰

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a majú podpísanú dohodu, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace nevyžaduje podpísanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu. Proces poskytovania pomoci za obdobie apríl až november je preto pre subjekty s dohodou za niektorý predchádzajúci mesiac administratívne aj časovo menej náročný. Vybavenie pomoci sa týmto skrátilo na 2 - 5 pracovných dní.

Tabuľka B1 a Tabuľka B2 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov za obdobie apríl až november k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne

⁹ Pre účely tohto porovnania sme abstrahovali od žiadateľov, u ktorých nebolo možné určiť veľkosť organizácie podľa počtu zamestnancov alebo zaradenie do odvetví ekonomiky podľa klasifikácie NACE. V odvetví činností domácností ako zamestnávateľov (NACE sekcia T) bola priemerná podpora až 420 eur, ale toto odvetvie tiež vynechávame, nakoľko tu boli podporení len dvaja pracovníci.

¹⁰ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

zrýchliť od polovice mája, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po úhradu) ^a

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	10,29	7,11	29 308
2	5,76	4,15	229 343
3A	6,88	4,98	22 270
3B	6,84	4,96	88 017
4A	17,48	12,07	15 415
4B	21,30	14,81	1 387
Spolu	6,94	4,96	385 740

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^a Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 15. novembra 2020 a zároveň vybavené najneskôr 30. novembra 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B2 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje ^a

Týždeň prijatia žiadosti / výkazu	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
06.04. - 12.04.	20,87	13,16	10 334
13.04. - 19.04.	17,04	12,17	15 025
20.04. - 26.04.	17,94	12,12	13 864
27.04. - 03.05.	18,03	11,82	15 187
04.05. - 10.05.	15,67	10,97	9 114
11.05. - 17.05.	12,33	9,15	20 275
18.05. - 24.05.	6,12	4,62	32 529
25.05. - 31.05.	7,69	5,69	36 159
01.06. - 07.06.	4,22	3,15	16 358
08.06. - 14.06.	4,00	3,04	16 504
15.06. - 21.06.	3,82	2,85	15 470
22.06. - 28.06.	4,56	3,28	13 731
29.06. - 05.07.	4,42	3,22	17 388
06.07. - 12.07.	2,87	2,20	11 458
13.07. - 19.07.	3,13	2,36	10 125
20.07. - 26.07.	3,45	2,65	7 652
27.07. - 02.08.	4,30	3,12	11 949
03.08. - 09.08.	2,33	1,83	10 526
10.08. - 16.08.	2,49	1,92	7 342
17.08. - 23.08.	2,73	2,03	6 655
24.08. - 30.08.	3,45	2,36	8 088
31.08. - 06.09.	2,85	2,08	10 123
07.09. - 13.09.	2,19	1,71	7 802
14.09. - 20.09.	2,38	1,74	5 407
21.09. - 27.09.	2,66	2,02	6 710
28.09. - 04.10.	2,93	2,28	12 153
05.10. - 11.10.	2,15	1,72	8 863
12.10. - 18.10.	3,03	2,33	7 533
19.10. - 25.10.	3,66	2,81	6 679
26.10. - 01.11.	4,71	3,52	9 636
02.11. - 08.11.	2,60	2,11	2 042
09.11. - 15.11.	5,65	4,01	3 059
06.04. - 15.11.	6,94	4,96	385 740

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^a Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 15. novembra 2020 a zároveň vybavené najneskôr 30. novembra 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹¹ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spreď dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹²

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.¹³ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl, pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná.

Tabuľka 3 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	Nárast / pokles
Počet dávok			
Marec	25 297	24 854	-443 (-1,8 %)
Apríl	15 690	80 407	64 717 (412,5 %)
Máj	13 918	149 855	135 937 (976,7 %)
Jún	13 477	131 851	118 374 (878,3 %)
Júl	13 015	56 264	43 249 (332,3 %)
August	10 350	26 217	15 867 (153,3 %)
september	10 170	24 060	13 890 (136,6 %)
Október	12 781	15 834	3 053 (23,9 %)
November	16 495	23 692	7 197 (43,6 %)
Výdavky			
Marec	2 725 362,70 €	3 003 815,50 €	278 452,80 € (10,2 %)
Apríl	1 704 749,80 €	15 462 513,04 €	13 757 763,24 € (807,0 %)
Máj	1 554 373,60 €	46 755 878,17 €	45 201 504,57 € (2 908,0 %)
Jún	1 475 014,00 €	45 373 924,08 €	43 898 910,08 € (2 976,2 %)
Júl	1 480 207,10 €	17 747 667,64 €	16 267 460,54 € (1 099,0 %)
August	1 286 073,66 €	7 569 461,65 €	6 283 387,99 € (488,6 %)
september	1 303 945,89 €	7 032 176,91 €	5 728 231,02 € (439,3 %)
Október	1 454 382,10 €	2 539 028,03 €	1 084 645,93 € (74,6 %)
November	1 881 466,66 €	2 937 176,74 €	1 055 710,08 € (56,1 %)

Zdroj: Informačný systém Sirius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

V apríli 2020 predstavovalo „pandemické ošetrovné“ približne 4/5 všetkých vyplatených dávok.¹⁴ Tento štatistický údaj však nepredstavuje všetky nároky uplatnené za marec 2020, keďže výplata časti marcových nárokov sa pre veľký administratívny nápor a samotný proces vyplácania presunula na nasledujúce mesiace. Medziročne sa rast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne zrýchlil v máji 2020 a túto úroveň si udržal aj

¹¹ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹² Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

¹³ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovani-pandemickej-ocr.html

¹⁴ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Údaje sa vzťahujú na poistné vzťahy.

v nasledujúcom mesiaci (Tabuľka 3). Konkrétne, počet vyplatených dávok v júni medziročne vzrástol takmer desaťnásobne z 13 477 v júni 2019 na 131 851 v júni 2020. Výdavky na ne narástli takmer tridsaťjedennásobne zo zhruba 1,5 milióna eur v júni 2019 na viac ako 45 milióna eur v júni 2020.

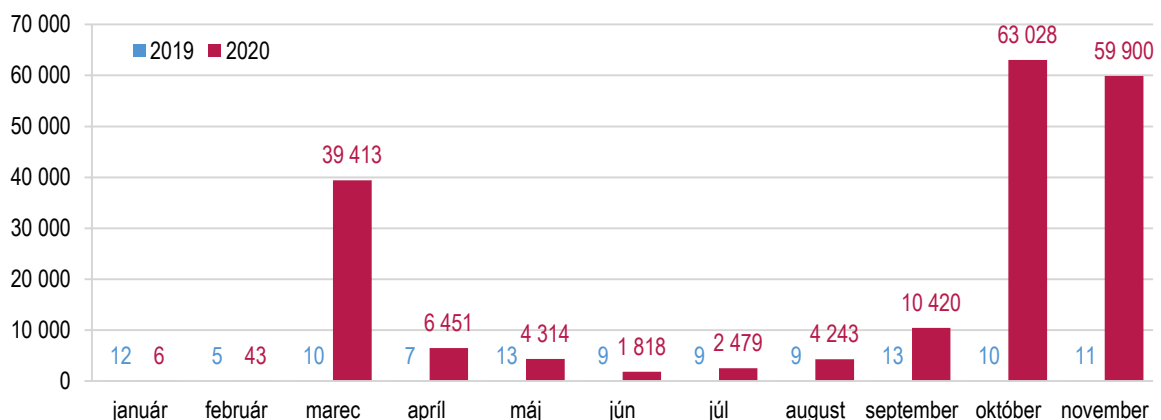
V júli však pozorujeme pokles počtu dávok, ktorý odráža znovuotvorenie škôlok a prvého stupňa základných škôl od 1. júna 2020 a otvorenie druhého stupňa základných škôl a stredných škôl od 22. júna. Keďže návrat do škôl bol dobrovoľný, počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne vzrástol zhruba 4,3-násobne a výdavky takmer dvanásťnásobne. V auguste pokračoval výrazný pokles v počte poberateľov, čo sa prejavilo taktiež v absolútnom objeme výdavkov. Dôvodom je, že počas školských prázdnin mali nárok na pandemické ošetrovné len rodičia detí predškolského veku, ktorých deti v mimoriadnej situácii nenavštevujú detské jasle alebo materskú školu. Trend poklesu pokračoval aj na jeseň: v novembri 2020 bolo vyplatených 23 692 dávok (medziročný nárast o 43,6 %). Od vypuknutia pandémie vzrástli výdavky na ošetrovné oproti predošlému roku takmer desaťnásobne o 133,6 milióna eur.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy)¹⁵.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ prvýkrát kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Graf 4). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie a plošného testovania opäť stúpať a v októbri, ako aj v novembri už podľa predbežných údajov k 29. novembru prekročil marcové hodnoty.

Graf 4 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za november 2020 je spracovaný k 29. novembru 2020.

V apríli 2020 vyplatila Sociálna poisťovňa zhruba polovicu nárokov na pandemické nemocenské, ktoré vznikli v marci.¹⁶ Rovnako ako v prípade dávky „pandemické ošetrovné“ sa aj tu výplata dávok sčasti presúvala

¹⁵ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

¹⁶ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

do nasledujúcich mesiacov. Medziročne vzrástol v októbri 2020 počet vyplatených dávok zhruba 1,1-násobne a vyplatená suma 1,2-násobne (Tabuľka 4). Nižší nárast v porovnaní s dávkou „pandemické ošetrovne“ odráža skutočnosť, že dávka „pandemické nemocenské“ tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok „nemocenské“. Konkrétne, v apríli 2020 predstavovalo „pandemické nemocenské“ približne desatinu všetkých vyplatených dávok.¹⁷

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	Nárast / pokles
Počet dávok			
marec	154 834	143 256	-11 578 (-7,5 %)
apríl	143 625	193 587	49 962 (34,8 %)
máj	121 150	195 389	74 239 (61,3 %)
jún	115 231	146 826	31 595 (27,4 %)
júl	114 831	125 594	10 763 (9,4 %)
august	105 385	120 112	14 727 (14,0 %)
september	106 004	119 297	13 293 (12,5 %)
október	112 567	122 233	9 666 (8,6 %)
november	125 958	181 356	55 398 (44,0 %)
Výdavky			
marec	39 278 114,75 €	43 000 851,38 €	3 722 736,63 € (9,5 %)
apríl	40 582 739,83 €	51 420 984,73 €	10 838 244,90 € (26,7 %)
máj	37 332 972,71 €	61 535 957,75 €	24 202 985,04 € (64,8 %)
jún	36 153 616,20 €	52 924 231,60 €	16 770 615,40 € (46,4 %)
júl	34 957 463,48 €	44 764 626,43 €	9 807 162,95 € (28,1 %)
august	34 782 406,57 €	44 121 771,90 €	9 339 365,33 € (26,9 %)
september	34 418 007,32 €	43 146 794,07 €	8 728 786,75 € (25,4 %)
október	33 885 806,68 €	41 702 024,92 €	7 816 218,24 € (23,1 %)
november	38 460 201,39 €	52 952 283,26 €	14 492 081,87 € (37,7 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.¹⁸ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.¹⁹ Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 do konca roka je za vyššie uvedené mesiace umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 %.²⁰ Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 5 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 12. novembru 2020 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

¹⁷ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

¹⁸ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z. ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. a 132/2020 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

¹⁹ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

²⁰ Pôvodný termín splatnosti odvodov za marec určený na 31. júla 2020 bol neskôr posunutý na 31. decembra 2020. V čase prípravy tejto aktualizácie je v zmysle nariadenia vlády 131/2020 Z. z. termín splatnosti odložených odvodov za máj, jún a júl tiež 31. december 2020.

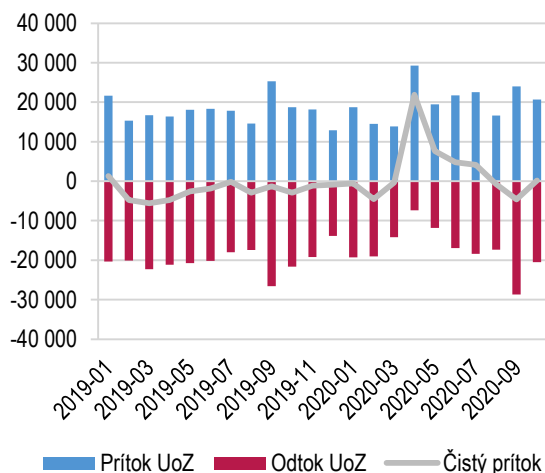
Tabuľka 5 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet^b			
marec 2020 (odklad)	6 037	6 930	12 967
apríl 2020 (odpustenie)	17 083	21 920	39 003
máj 2020 (odklad)	2 921	3 701	6 622
jún 2020 (odklad)	1 351	1 465	2 816
júl 2020 (odklad)	1 053	990	2 043
Suma^b			
marec 2020 (odklad)	848 753,05 €	18 004 927,74 €	18 853 680,79 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 417 425,88 €	66 081 755,89 €	68 499 181,77 €
máj 2020 (odklad)	462 349,13 €	20 211 569,22 €	20 673 918,35 €
jún 2020 (odklad)	216 613,83 €	10 208 500,91 €	10 425 114,74 €
júl 2020 (odklad)	166 964,55 €	3 687 871,99 €	3 854 836,54 €

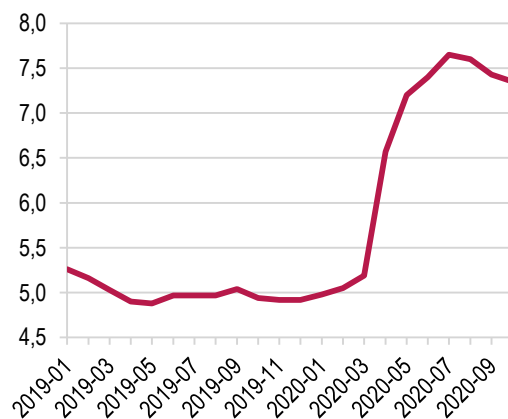
Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 12. novembru 2020; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávaní existujúcich podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov; ^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Situácia na pracovnom trhu

Graf 5 Prítok a odtok UoZ

Graf 6 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb.²¹ V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia sa však v nasledujúcich mesiacoch stabilizovala a v auguste a septembri odtok uchádzačov z evidencie opäť prevyšoval prítok do evidencie. Napriek tomu, že v októbri čistý prítok do evidencie opäť dosiahol kladné hodnoty, išlo len o hodnotu blízku nule, konkrétne 200 uchádzačov o zamestnanie. Miera evidovanej

²¹ Upozorňujeme, že nasledujúce závery nie je možné interpretovať ako priamy dopad opatrení na zamestnanosť. Nepoznáme totiž vývoj pracovného trhu v alternatívnej realite, v ktorej by sa žiadna pomoc zamestnávateľom a SZČO neposkytla (tzv. kontrafaktálny scenár). Je realistické predpokladať, že počet prepustených by bol v tejto alternatívnej realite vyšší.

nezamestnanosti klesala tretí mesiac po sebe a v októbri dosiahla hodnotu 7,35 %.²² Pokles nezamestnanosti zaznamenaný počnúc augustom 2020 evidujeme aj po sezónnom očistení dát.

Počet zamestnávateľov v októbri medziročne vzrástol o 0,7 %. Počet poistných vzťahov (zamestnanci, dohody a SZČO) však medziročne klesol o 3,3 %. Najvyšší pokles pozorujeme v počte dohôd, ktorý medziročne klesol o 7,4 % (o 31 107 poistných vzťahov). Treba však podotknúť, že oproti aprílovému minimu predstavuje októbrová hodnota 388 810 dohôd stále oživenie vo výške 13 %. Počet zamestnaneckých poistných vzťahov, ktoré predstavujú najvyšší podiel poistných vzťahov, poklesol medziročne o 2,4 %. Oproti májovému minimu 1 958 168 poistných vzťahov však tiež ide o mierne oživenie vo výške zhruba 1 %.

Tabuľka 6 Vývoj počtu poistencov z registra Sociálnej poisťovne

Subjekt	október 2019	október 2020	Nárast / pokles
Zamestnávateľa	188 283	189 644	1 361 (0,7 %)
Zamestnanci (ZEC)	2 034 803	1 985 162	-49 641 (-2,4 %)
Dohody (DOH)	419 917	388 810	-31 107 (-7,4 %)
SZČO povinne poistení	223 790	216 594	-7 196 (-3,2 %)
Spolu (ZEC + DOH + SZČO)	2 678 510	2 590 566	-87 944 (-3,3 %)

Zdroj: Sociálna poisťovňa.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. Posledným predĺžením podpory do marca 2021 zároveň navýšila aj jednotlivé príspevky a rozšírila okruh oprávnených poberateľov.²³ Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas mimoriadnej situácie:

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a septembrom 2020 došlo k nárastu počtu UoZ, ako aj miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 7,35 %. Miera evidovanej nezamestnanosti sa v októbri znížila tretí mesiac po sebe, medzimesačne sme zaznamenali pokles o 0,08 p.b. (zo 7,43 % v septembri na 7,35 % v októbri), a to aj napriek spomaleniu odtoku UoZ z evidencie. Zníženie miery evidovanej nezamestnanosti odráža postupné oživovanie trhu práce, aj keď októbrové hodnoty predstavujú stále výrazne vyššiu nezamestnanosť v porovnaní so začiatkom roka 2020. Nárast nezamestnanosti sa v tomto období – aj keď v rozdielnej miere – dotkol všetkých ôsmich krajov. Tabuľka B3 obsahuje údaje o náraste miery nezamestnanosti v jednotlivých krajoch za obdobie február až október 2020.

Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február – október 2020)^a

Kraj	február 2020	október 2020	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	4,62	1,79	63,25
Trnavský	2,80	5,03	2,23	79,64
Trenčiansky	3,21	5,28	2,07	64,49
Nitriansky	3,04	5,35	2,31	75,99
Žilinský	4,07	6,29	2,22	54,55
Banskobystrický	6,94	9,46	2,52	36,31
Prešovský	8,45	11,03	2,58	30,53
Košický	7,70	10,33	2,63	34,16
SR	5,05	7,35	2,30	45,54

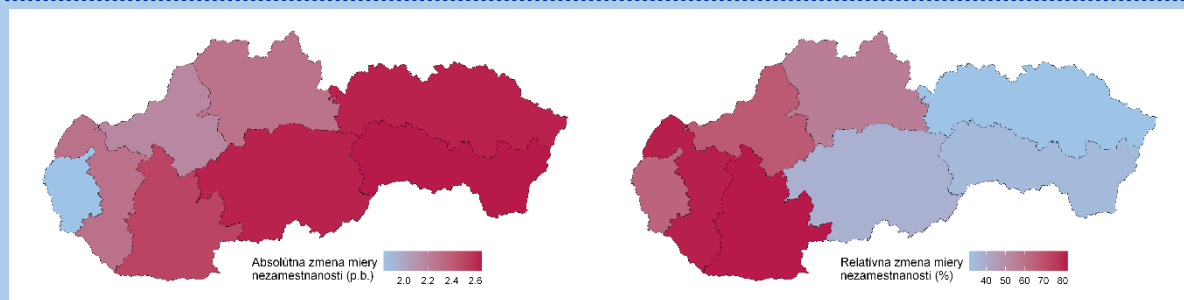
Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

²² Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t.j. takých ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

²³ Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na oficiálnej internetovej stránke www.pomahameludom.sk.

Z údajov dostupných k 1. decembru 2020 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Košickom a Prešovskom kraji (nárast o 2,63 p.b. respektíve 2,58 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla evidovaná miera nezamestnanosti v Trnavskom kraji (79,64 % respektíve 2,23 p.b.) a Nitrianskom kraji (75,99 % respektíve 2,31 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti medzi februárom a októbrom v absolútnom vyjadrení zaznamenal ÚPSVaR v Bratislavskom a Trenčianskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári o niekoľko p.b. vyššia v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti oproti februárovej hodnote je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B1).

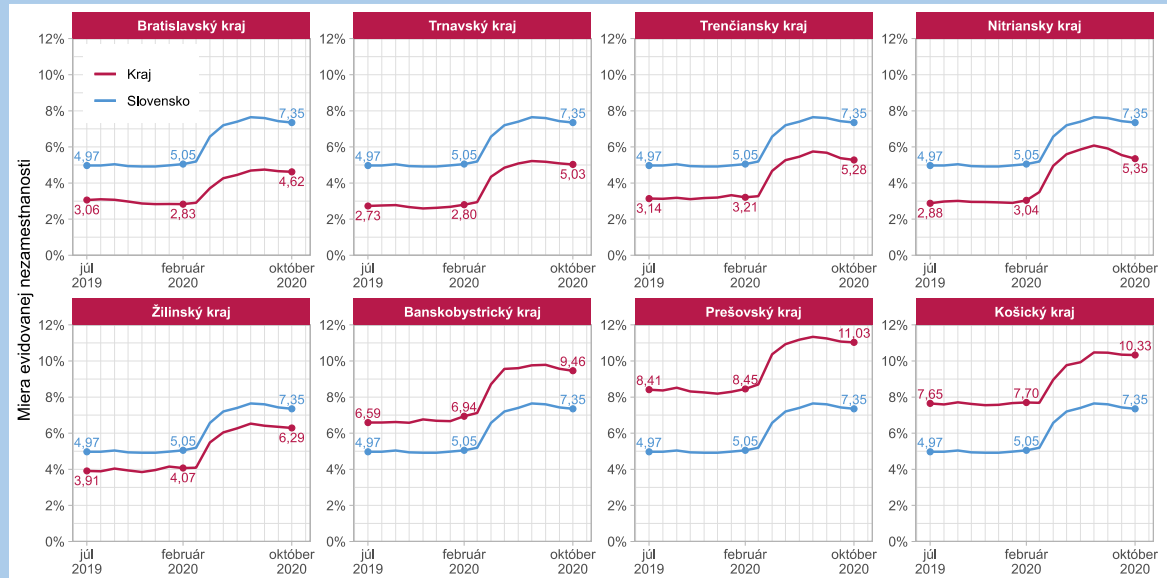
Graf B1 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom a októbrom 2020

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Záver z predchádzajúceho odseku potvrdzuje aj Graf B2. Zároveň však dokumentuje pokles v rozsahu evidovanej nezamestnanosti zaznamenaný v mesiaci október vo všetkých krajoch. Situácia sa v posledných dvoch mesiacoch stabilizuje vo všetkých regiónoch Slovenska, aj keď stále sledujeme markantný rozdiel medzi mierou nezamestnanosti u západoslovenských krajov spolu so Žilinským krajom, v porovnaní so zvyšnými kraji. Kým východoslovenské kraje a Banskobystrický kraj dosahovali nadpriemernú úroveň evidovanej miery nezamestnanosti počas sledovaného obdobia u ostatných krajov je miera evidovanej nezamestnanosti podpriemerná. Kríza sa negatívne prejavila vo všetkých krajoch, ale pozorujeme zlepšovanie situácie na celom území

Graf B2 V októbri 2020 opäť medzimesačne klesla nezamestnanosť vo všetkých krajoch

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 6)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/ISP_2020_Prva_pomoc_update6_FINAL.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete: SIP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf
- MPSVR SR. (2020). Z „Prvej pomoci +“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov, 28. 10. Dostupné na Internete: internetová stránka MPSVR SR: <https://bit.ly/32fm9RII>
- Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1>
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2020). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu „Prvá pomoc“ (aktualizácia č. 13)*. Dostupné na Internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/december/Oznamenie_nov_platnost_od_01102020_ver05.pdf